

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2012/29/ES

2012 m. spalio 25 d.

kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

ypatingą dėmesį skiriant paramai visoms aukoms ir jų pripažinimui, įskaitant, visų pirma, terorizmo aukas;

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į 82 straipsnio 2 dalį,

- (3) pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 82 straipsnio 2 dalį numatyta nustatyti valstybėse narėse taikytinas minimalias taisykles, kokių reikia nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui bei policijos ir teisminiam bendradarbiavimui peržengiančio sienas pobūdžio baudžiamosiose bylose palengvinti, visų pirma dėl nusikaltimų aukų teisių;

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

- (4) savo 2011 m. birželio 10 d. Rezoliucijoje dėl nusikaltimų aukų teisių užtikrinimo ir apsaugos, ypač baudžiamosiose bylose, gerinimo veiksmų plano ⁽⁶⁾ (toliau – Budapešto veiksmų planas) Taryba nurodė, kad siekiant pagerinti nusikaltimų aukų teisių užtikrinimą, paramą ir apsaugą, veiksmų turėtų būti imamasi Sąjungos lygmeniu. Tuo tikslu ir pagal tą rezoliuciją šia direktyva siekiama peržiūrėti ir papildyti Pamatiniame sprendime 2001/220/TVR nustatytus principus ir gerokai padidinti aukų apsaugą visoje Sąjungoje, visų pirma baudžiamojo proceso metu;

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę ⁽²⁾,

- (5) 2009 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl smurto prieš moteris panaikinimo ⁽⁷⁾ valstybės narės paragintos patobulinti savo nacionalinės teisės aktus ir politiką, kad būtų kovojama su visų formų smurtu prieš moteris ir šalinamos smurto prieš moteris priežastys, visų pirma imantis prevencinių priemonių; be to, Sąjunga paraginta užtikrinti visų smurto aukų teisę gauti pagalbą ir paramą;

laikydami įprastos teisėkūros procedūros ⁽³⁾,

kadangi:

- (1) Sąjunga užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę; jos kertinis akmuo – teismo sprendimų civilinėse ir baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principas;

- (6) savo 2011 m. balandžio 5 d. rezoliucijoje dėl naujos ES kovos su smurtu prieš moteris politikos programos prioritetų ir metmenų ⁽⁸⁾ Europos Parlamentas pasiūlė strategiją dėl kovos su smurtu prieš moteris, šeiminių smurto ir moterų lytinių organų žalojimu, kuris būtų ateityje teisėkūros procedūra priimamų baudžiamosios teisės priemonių, skirtų kovai su smurtu dėl lyties, taip pat kovos su smurtu prieš moteris programos (politika, prevencija, apsauga, baudžiamasis persekiojimas, aprūpinimas ir partnerystė), pagrindas, toliau plėtojamas Sąjungos veiksmų plane. Tarptautinį šios srities reglamentavimą sudaro 1979 m. gruodžio 18 d. priimta Jungtinių Tautų Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW), CEDAW komiteto rekomendacijos ir sprendimai bei 2011 m. balandžio 7 d. priimta Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo;

- (2) Sąjunga yra pasiryžusi apsaugoti nusikaltimų aukas ir šioje srityje nustatyti būtiniausius standartus, o Taryba 2001 m. kovo 15 d. priėmė Pamatinį sprendimą 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose ⁽⁴⁾. Stokholmo programoje „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“ ⁽⁵⁾, kurią Europos Vadovų Taryba priėmė 2009 m. gruodžio 10 ir 11 d. susitikimo metu, Komisijos ir valstybių narių buvo paprašyta išnagrinėti būdus, kaip patobulinti teisės aktus ir praktines paramos priemones aukoms apsaugoti,

⁽¹⁾ OL C 43, 2012 2 15, p. 39.

⁽²⁾ OL C 113, 2012 4 18, p. 56.

⁽³⁾ 2012 m. rugsėjo 12 d. Europos Parlamento pozicija (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje) ir 2012 m. spalio 4 d. Tarybos sprendimas.

⁽⁴⁾ OL L 82, 2001 3 22, p. 1.

⁽⁵⁾ OL C 115, 2010 5 4, p. 1.

⁽⁶⁾ OL C 187, 2011 6 28, p. 1.

⁽⁷⁾ OL C 285 E, 2010 10 21, p. 53.

⁽⁸⁾ OL C 296 E, 2012 10 2, p. 26.

- (7) 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2011/99/ES dėl Europos apsaugos orderio ⁽¹⁾ nustatytas valstybių narių apsaugos priemonių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo mechanizmas. 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos ⁽²⁾ ir 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija ⁽³⁾ atsižvelgiama, *inter alia*, į prekybos žmonėmis, seksualinės prievartos prieš vaikus, vaikų seksualinio išnaudojimo bei vaikų pornografijos tam tikrų kategorijų aukų specialius poreikius;
- (8) 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatiniame sprendime 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu ⁽⁴⁾ pripažįstama, kad terorizmas yra vienas iš pavojingiausių principų, įskaitant demokratijos, kuriais pagrįsta ir remiasi Sąjunga, pažeidimų, ir patvirtinama, kad jis, *inter alia*, kelia grėsmę laisvei naudotis žmogaus teisėmis;
- (9) nusikaltimas – tai neteisėta veika prieš visuomenę ir aukų asmens teisių pažeidimas. Nusikaltimų aukos turėtų būti pripažįstamos aukomis ir su jomis turėtų būti elgiamasi pagarbiai, jautriai ir profesionaliai, nediskriminuojant jų jokių pagrindų, pavyzdžiui, dėl rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių ypatybių, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, kilmės, negalios, amžiaus, lyties, lytinės raiškos, lytinės tapatybės, seksualinės orientacijos, gyventojų statuso ar sveikatos. Visų kontaktų metu su kompetentingomis valdžios institucijomis, kurių veikla susijusi su baudžiamuoju procesu, ir visose su aukomis ryšius palaikančiose tarnybose, pavyzdžiui, paramos aukoms ar atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnybose, turėtų būti atsižvelgiama į aukų asmeninę padėtį ir neatidėliotinus poreikius, amžių, lytį, galimą negalią ir brandą, visapusiškai gerbiant jų fizinę, psichinę ir moralinę neliečiamybę. Nusikaltimų aukos turėtų būti apsaugotos nuo antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo bei keršto, joms turėtų būti teikiama tinkama parama siekiant joms padėti atsigausti ir joms turėtų būti užtikrinta teisė kreiptis į teismą;
- (10) šia direktyva nereglamentuojamos nusikaltimo aukų gyvenimo valstybių narių teritorijoje sąlygos. Valstybės narės turėtų imtis būtinų priemonių siekdamas užtikrinti, kad šioje direktyvoje nustatytos teisės nepriklausytų nuo aukos gyventojų statuso jų teritorijoje ar nuo aukos pilietybės ar tautybės. Ir priešingai – pranešimas apie nusikaltimą ir dalyvavimas baudžiamajame procese nesukuria jokių teisių aukos gyventojų statuso atžvilgiu;
- (11) šia direktyva nustatomos minimalios taisyklės. Valstybės narės gali išplėsti šioje direktyvoje nustatytas teises, kad užtikrintų aukštesnio lygio apsaugą;
- (12) šioje direktyvoje nustatytais teisėmis nedaromas poveikis nusikaltėlio teisėms. Terminas „nusikaltėlis“ reiškia asmenį, kuris nuteistas už nusikaltimą. Tačiau šios direktyvos tikslais jis taip pat reiškia įtariamą ar kaltinamą asmenį prieš pripažinimą kaltu arba apkaltinamojo nuosprendžio paskelbimą, ir juo nedaromas poveikis nekaltumo prezumpcijai;
- (13) ši direktyva taikoma Sąjungoje padarytoms nusikaltimams veikoms ir Sąjungoje vykstantiems baudžiamiesiems procesams. Nusikaltamų veikų, padarytų ne Sąjungoje, aukoms ja suteikiamos teisės, kurios yra susijusios tik su Sąjungoje vykstančiu baudžiamuoju procesu. Skundai ne Sąjungoje esančioms kompetentingoms valdžios institucijoms, pavyzdžiui, ambasadoms, nėra susiję su šioje direktyvoje nustatytais prievolėmis;
- (14) taikant šios direktyvos nuostatas visų pirma būtina atsižvelgti į vaiko interesus pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją ir 1989 m. lapkričio 20 d. priimtą Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją. Turėtų būti laikoma, kad vaikai aukos turi visas šioje direktyvoje nustatytas teises, ir su jais turėtų būti atitinkamai elgiamasi, jiems turėtų būti leidžiama taip naudotis tomis teisėmis, kad būtų atsižvelgiama į jų gebėjimą susidaryti savo nuomonę;
- (15) taikydamos šią direktyvą, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad aukos su negalia vienodomis sąlygomis kaip ir kiti asmenys galėtų visapusiškai pasinaudoti šioje direktyvoje nustatytais teisėmis, be kita ko, sudarant palanknesnes sąlygas patekti į patalpas, kur vykdomas baudžiamasis procesas, ir gauti informaciją;
- (16) terorizmo aukos yra nukentėjusios nuo išpuolių, kurių galutinis tikslas yra pakenkti visuomenei. Todėl dėl ypatingo prieš jas padaryto nusikaltimo pobūdžio joms gali reikėti skirti ypatingą dėmesį, paramą ir apsaugą. Terorizmo aukos gali patirti didelį visuomenės dėmesį ir joms dažnai reikalingas socialinis pripažinimas ir pagarbus visuomenės elgesys. Todėl valstybės narės turėtų ypatingai atsižvelgti į terorizmo aukų poreikius ir turėtų stengtis apsaugoti jų orumą bei užtikrinti saugumą;

⁽¹⁾ OL L 338, 2011 12 21, p. 2.

⁽²⁾ OL L 101, 2011 4 15, p. 1.

⁽³⁾ OL L 335, 2011 12 17, p. 1.

⁽⁴⁾ OL L 164, 2002 6 22, p. 3.

- (17) smurtas, kuris nukreiptas į asmenį dėl to asmens lyties, lytinės tapatybės ar lytinės raiškos arba nuo kurio neproporcingai dideliu mastu kenčia tam tikros lyties asmenys, suprantamas kaip smurtas dėl lyties. Dėl jo aukai gali būti padaryta fizinė, seksualinė, emocinė ar psichologinė žala ar ekonominiai nuostoliai. Smurtas dėl lyties suprantamas kaip diskriminacijos rūšis ir aukos pagrindinių laisvių pažeidimas, ir apima artimųjų smurtą, seksualinį smurtą (įskaitant išžaginimą, seksualinę prievartą ir seksualinį priekabiavimą), prekybą žmonėmis, vergiją ir įvairias žalingos praktikos formas, pavyzdžiui, priverstines santuokas, moterų lyties organų žalojimą ir vadinamuosius nusikaltimus dėl garbės. Moterims, kurios yra smurto dėl lyties aukos, ir jų vaikams dažnai reikia specialios paramos ir apsaugos dėl didelės antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto rizikos, susijusios su tokiu smurtu;
- (18) kai artimųjų smurto atveju smurto veiksmus įvykdo asmuo, kuris yra dabartinis arba buvęs aukos sutuoktinis, partneris arba kitas šeimos narys, neatsižvelgiant į tai, ar nusikaltėlis ir auka gyvena ar gyveno tame pačiame būste. Toks smurtas galėtų apimti fizinį, seksualinį, psichologinį ar ekonominių smurtą ir gali sukelti fizinę, psichinę ar emocinę žalą ar ekonominių nuostolių. Artimųjų smurtas yra didelė ir dažnai užslėpta socialinė problema, kuri galėtų būti nuolatinių psichologinių ir fizinių traumų su sunkiomis pasekmėmis priežastis, nes smurtauja asmuo, kuriuo auka turėtų pasitikėti. Todėl artimųjų smurto aukoms gali reikėti specialių apsaugos priemonių. Moterys šios rūšies smurtą patiria neproporcingai dideliu mastu, ir padėtis gali būti daug sunkesnė, jei moteris nuo nusikaltėlio yra ekonomiškai ar socialiai priklausoma arba nuo jo priklauso jos teisė gyventi tam tikroje vietoje;
- (19) asmuo turėtų būti laikomas auka, nepaisant to, ar nusikaltėlis yra nustatytas, sulaikytas, patrauktas baudžiamajon atsakomybėn ar nuteistas, ir nepaisant jų giminytės ryšių. Nusikaltimo žalą taip pat gali patirti aukų šeimos nariai. Visų pirma nusikaltimo žalą gali patirti asmens, kurio mirtis tiesiogiai susijusi su nusikaltimu, šeimos nariai. Todėl šeimos nariai, kurie yra tokios netiesioginės nusikaltimo aukos, taip pat turėtų turėti galimybę naudotis apsauga pagal šią direktyvą. Tačiau valstybės narės turėtų turėti galimybę nustatyti procedūras, kuriomis būtų apribojamas šeimos narių, kurie gali naudotis šioje direktyvoje nustatytais teisėmis, skaičius. Kai nusikaltimo auka yra vaikas, pačiam vaikui arba tėvų pareigų turėtojui vaiko vardu turėtų būti suteikta teisė naudotis šioje direktyvoje nustatytais teisėmis. Šia direktyva nedaromas poveikis nacionalinėms administracinėms procedūroms, kurios reikalingos nustatyti, kad asmuo yra auka;
- (20) aukų vaidmuo baudžiamajame teisingumo sistemoje ir tai, ar jos gali aktyviai dalyvauti baudžiamajame procese, skiriasi valstybėse narėse priklausomai nuo nacionalinės sistemos, ir jis nustatomas pagal vieną ar daugiau iš šių kriterijų: tai, ar pagal nacionalinę sistemą aukai numatytas šalies baudžiamajame procese teisinis statusas; tai, ar aukai yra nustatytas teisinis reikalavimas arba jos prašoma aktyviai dalyvauti baudžiamajame procese, pavyzdžiui, kaip liudytoji; ir (arba) tai, ar pagal nacionalinę teisę auka turi juridinę teisę aktyviai dalyvauti baudžiamajame procese ir ji siekia tai daryti, kai pagal nacionalinę sistemą jai nenumatytas šalies baudžiamajame procese teisinis statusas. Valstybės narės turėtų nustatyti, kurie iš šių kriterijų taikomi siekiant nustatyti šioje direktyvoje nustatytų teisių apimtį, kai atitinkamoje baudžiamajame teisingumo sistemoje yra nuorodų į aukos vaidmenį;
- (21) kompetentingų valdžios institucijų, paramos aukoms tarnybų ir atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnybų informacija ir konsultacijos kiek įmanoma turėtų būti teikiamos įvairiomis priemonėmis ir taip, kad aukai būtų suprantamos. Tokia informacija ir konsultacijos turėtų būti teikiamos paprasta ir suprantama kalba. Taip pat turėtų būti užtikrinta, kad procese auką būtų galima suprasti. Šiuo požiūriu turėtų būti atsižvelgiama į tai, ar auka supranta kalbą, kuria teikiama informacija, į aukos amžių, brandą, intelektinius ir emocinius gebėjimus, raštingumo lygį ir bet kokią intelekto ar fizinį sutrikimą. Ypatingai reikėtų atsižvelgti į sunkumus, susijusius su supratimu ar ryšių palaikymu, kurie gali kilti dėl tam tikros negalios, pavyzdžiui, klausos ar kalbos sutrikimų. Be to, baudžiamajame proceso metu turėtų būti atsižvelgiama į aukos gebėjimą pateikti informaciją;
- (22) šios direktyvos tikslais turėtų būti laikoma, kad skundo pateikimo laikas patenka į baudžiamajame proceso apimtį. Tai taip pat turėtų apimti situacijas, kai valdžios institucijos pradeda baudžiamąjį procesą *ex officio* dėl nusikaltamos veikos, nuo kurios nukentėjo auka;
- (23) nuo pat pirmo kontakto su kompetentinga valdžios institucija turėtų būti pateikta informacija apie išlaidų kompensavimą, pavyzdžiui, ant informacinio lapelio, kuriame išdėstytos pagrindinės tokio išlaidų kompensavimo sąlygos. Neturėtų būti reikalaujama, kad šiame ankstyvame baudžiamajame proceso etape valstybės narės nuspėtų, ar susijusi auka atitinka išlaidų kompensavimo sąlygas;

- (24) pranešusios apie nusikaltimą, aukos iš policijos turėtų gauti rašytinį savo skundo patvirtinimą, kuriame būtų išdėstyti tokie pagrindiniai nusikaltimo elementai kaip nusikaltimo rūšis, laikas ir vieta, ir bet kokia nusikaltimu padaryta žala arba nuostoliai. Šiame patvirtinime taip pat turėtų būti nurodytas bylos numeris ir pranešimo apie nusikaltimą laikas ir vieta, kad jį būtų galima naudoti kaip įrodymą, kad apie nusikaltimą buvo pranešta, pavyzdžiui, draudimo išmokų atveju;
- (25) nedarant poveikio senaties taisyklėms, pavėlavus pranešti apie nusikalstamą veiką dėl keršto, pažeminimo ar stigmatizacijos baimės, neturėtų būti atsisakoma priimti aukos skundą;
- (26) teikiant informaciją pakankamai dėmesio turėtų būti skiriama siekiant užtikrinti, kad su aukomis būtų elgiamasi pagarbiai ir kad aukos galėtų priimti informaciją pagrįstus sprendimus dėl dalyvavimo procese. Šiuo atžvilgiu itin svarbu aukai suteikti informaciją apie esamą proceso eigą. Taip pat svarbu suteikti informaciją, kad auka galėtų nuspręsti, ar prašyti peržiūrėti sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo. Išskyrus atvejus, kai reikalaujama kitaip, turėtų būti galima aukai skirtą informaciją perduoti žodžiu arba raštu, be kita ko, elektroninėmis priemonėmis;
- (27) informacija aukai turėtų būti suteikta naujausiu žinomu korespondentiniu adresu arba elektroniniais kontaktiniais duomenimis, kuriuos auka pateikė kompetentingai valdžios institucijai. Išimtiniais atvejais, pavyzdžiui, dėl didelio su byla susijusių aukų skaičiaus, turėtų būti galima informaciją pateikti per spaudą, kompetentingos valdžios institucijos oficialiame tinklalapyje ar panašiu ryšių kanalu;
- (28) valstybės narės neturėtų būti įpareigosios teikti informacijos, jei tokios informacijos atkleidimas galėtų trukdyti tinkamai nagrinėti bylą ar pakenkti konkrečios bylos nagrinėjimui ar asmeniui arba jei jos mano, kad tai prieštarauja pagrindiniams jų saugumo interesams;
- (29) kompetentingos valdžios institucijos turėtų užtikrinti, kad aukoms būtų suteikti naujausi kontaktiniai duomenys, kur kreiptis dėl jų bylos, nebent auka yra pareiškusi norą negauti tokios informacijos;
- (30) nuoroda į „sprendimą“ teisės į informaciją, vertimo žodžiu ir vertimo raštu paslaugas atžvilgiu turėtų būti suprantama tik kaip nuoroda į kaltės nustatymą arba kitokią baudžiamojo proceso užbaigimą. To sprendimo motyvai aukai gali būti pranešti pateikiant dokumento, kuriame yra tas sprendimas, kopiją arba trumpą jų santrauką;
- (31) teisė į informaciją apie teismo proceso, kuris pradėtas gavus skundą dėl aukos patirtos nusikalstamos veikos, nuo kurios nukentėjo auka, laiką ir vietą taip pat turėtų būti taikoma informacijai apie posėdžio, susijusio su apeliaciniu skundu dėl teismo sprendimo byloje, laiką ir vietą;
- (32) aukos, jų prašymu, turėtų gauti konkrečią informaciją apie nusikaltėlio paleidimą arba pabėgimą bent jau tais atvejais, kai aukoms gali kilti pavojus arba yra nustatyta žalos aukoms rizika, nebent būtų nustatyta, kad toks pranešimas sukeltų žalos nusikaltėliui riziką, kompetentinga valdžios institucija, priimdama sprendimą dėl atitinkamų veiksmų, turėtų atsižvelgti į visą kitą riziką. Nuoroda į „nustatytą žalos aukoms riziką“ turėtų apimti tokius veiksnius kaip nusikaltimo pobūdis ar sunkumas ir keršto rizika. Todėl ji neturėtų būti taikoma tokiais atvejais, kai įvykdomi nedideli nusikaltimai ir todėl yra tik nedidelė žalos aukai rizika;
- (33) aukos turėtų gauti informaciją apie teisę apskųsti sprendimą paleisti nusikaltėlį, jei tokia teisė nustatyta nacionalinėje teisėje;
- (34) neįmanoma veiksmingai užtikrinti teisingumo, jeigu aukos kompetentingoms valdžios institucijoms negali tinkamai paaiškinti nusikaltimo, aplinkybių ir suprantamai duoti savo parodymų. Taip pat svarbu užtikrinti, kad su aukomis būtų elgiamasi pagarbiai ir kad jos galėtų naudotis savo teisėmis. Todėl apklausiant auką ir siekiant suteikti galimybę aukai aktyviai dalyvauti teismo posėdžiuose, atsižvelgiant į aukos vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje, turėtų būti užtikrintos nemokamos vertimo žodžiu paslaugos. Kiek tai susiję su kitais baudžiamojo proceso aspektais, vertimo žodžiu ir raštu paslaugų poreikis gali skirtis, atsižvelgiant į konkrečius klausimus, aukos vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje ir jos dalyvavimą procese, taip pat į bet kurias konkrečias teises, kurias ji turi. Taigi minėtais kitais atvejais vertimo žodžiu ir raštu paslaugos turi būti teikiamos tik tiek, kiek tai būtina, kad aukos galėtų naudotis savo teisėmis;

- (35) auka turėtų turėti teisę ginčyti sprendimą, kuriuo nustatoma, kad vertimo žodžiu ar raštu paslaugos nereikalingos, laikydamosi nacionalinėje teisėje nustatytų procedūrų. Dėl šios teisės valstybės narės neįpareigojamos numatyti atskiro mechanizmo ar skundų nagrinėjimo procedūros, kuriuos taikant galėtų būti ginčijamas toks sprendimas, ir neturėtų būti nepagrįstai prailgintas baudžiamasis procesas. Pakaktų atlikti vidinę sprendimo peržiūrą laikantis esamų nacionalinių procedūrų;
- (36) tai, kad auka kalba mažai vartojama kalba, neturėtų būti savaime pagrindas nuspręsti, kad vertimas žodžiu ar raštu nepagrįstai prailgintų baudžiamąjį procesą;
- (37) paramą turėtų būti galima gauti nuo to momento, kai kompetentingos valdžios institucijos sužino apie auką, viso baudžiamojo proceso metu ir atitinkamą laikotarpį po jo, atsižvelgiant į aukos poreikius ir šioje direktyvoje nustatytas teises. Parama turėtų būti teikiama įvairiomis priemonėmis, nesudarant pernelyg didelių formalumų ir užtikrinant pakankamą geografinį pasiskirstymą valstybėje narėje, kad visos aukos turėtų galimybę naudotis tokiomis paslaugomis. Aukoms, kurios patyrė didelę žalą dėl nusikaltimo sunkumo, gali prireikti specialistų teikiamų paramos paslaugų;
- (38) asmenims, kurie yra ypatingai pažeidžiami, arba asmenims, patekusiems į padėtį, kurioje jiems kyla ypatingai didelė žalos grėsmė, pavyzdžiui, asmenims, nuolat patiriantiems artimųjų smurtą, patyrusiems smurtą dėl lyties, ar asmenims, tapusiems kitokių nusikaltimų aukomis valstybėje narėje, kurios piliečiai ar gyventojai jie nėra, reikėtų suteikti specialistų paramą ir teisinę apsaugą. Specialistų paramos tarnybos turėtų būti grindžiamos integruotu ir tiksliniu požiūriu, kurį taikant reikėtų visų pirma atsižvelgti į specialius aukų poreikius, dėl nusikalstamos veikos patirtos žalos sunkumą, taip pat į aukų, nusikaltėlių, vaikų ir jų platesnės socialinės aplinkos ryšius. Pagrindinė šių tarnybų ir jų darbuotojų, kurie atlieka svarbų vaidmenį remiant auką, kad ji atsigautų nuo nusikalstama veika padarytos žalos ar traumas ir įveiktų galimą žalą ar traumą, užduotis turėtų būti informuoti aukas apie šioje direktyvoje nustatytas teises, kad jos galėtų priimti sprendimus palankioje aplinkoje, kurioje su jomis elgiamasi oriai, pagarbiai ir jautriai. Paramos rūšys, kurias tokios specialistų paramos tarnybos turėtų teikti, gali apimti prieglobsčio ir saugaus apgyvendinimo suteikimą, skubios medicininės paramos suteikimą, nukreipimą atlikti medicininę ir teismo apžiūrą, kad būtų surinkti įrodymai išžaginimo ar seksualinės prievartos atvejais, trumpalaikės ir ilgalaikės psichologinės konsultacijos, pagalbą įvykus traumai, teises konsultacijas, gynybos paslaugas ir specialias paslaugas vaikams kaip tiesioginėms ar netiesioginėms aukoms;
- (39) nereikalaujama, kad paramos aukoms tarnybos pačios teiktų išsamias specialistų ir profesionalias konsultacijas. Jei reikia, paramos aukoms tarnybos turėtų padėti aukoms kreiptis į esamas tarnybas dėl profesionalios paramos, kaip antai į psichologus;
- (40) nors paramos teikimas neturėtų priklausyti nuo to, ar aukos yra pateikusios skundą dėl nusikalstamos veikos kompetentingai valdžios institucijai, pvz., policijai, tokios valdžios institucijos dažnai turi geriausias sąlygas pranešti aukoms apie galimybę gauti paramą. Todėl valstybės narės raginamos sudaryti tinkamas sąlygas, kad aukas būtų galima nukreipti į paramos aukoms tarnybas, be kita ko, užtikrinant, kad būtų galima laikytis ir būtų laikomasi duomenų apsaugos reikalavimų. Turėtų būti vengiama pakartotinių nukreipimų;
- (41) turėtų būti laikoma, kad aukoms buvo suteikta teisė būti išklaustytiems, jei jos pareiškimus ar paaškinimus gali pateikti raštu;
- (42) neturėtų būti užkirstas kelias vaikams aukoms pasinaudoti teise būti išklaustytiems baudžiamajame procese tik todėl, kad auka yra vaikas arba dėl aukos amžiaus;
- (43) teisė į sprendimo nevykdyti baudžiamojo persekiojimo peržiūrą turėtų būti suprantama kaip susijusi su prokurorų ir ikiteisminio tyrimo teisėjų arba teisėsaugos institucijų, pavyzdžiui, policijos pareigūnų, priimtais sprendimais, bet ne su teismų priimtais sprendimais. Sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo turėtų peržiūrėti ne tas asmuo ar valdžios institucija, kurie priėmė pirminį sprendimą, bet kitas asmuo ar valdžios institucija, išskyrus atvejus, kai pirminį sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo priėmė aukščiausia baudžiamojo persekiojimo institucija, kurios sprendimai negali būti peržiūrimi; tokiu atveju peržiūrą gali atlikti ta pati institucija. Teisė į sprendimo nevykdyti baudžiamojo persekiojimo peržiūrą netaikoma specialioms procedūroms, pavyzdžiui, procesui parlamento arba vyriausybės narių atžvilgiu dėl jų oficialių pareigų vykdymo;

- (44) sprendimas baigti baudžiamąjį procesą turėtų apimti tuos atvejus, kai prokuroras nusprendžia atsiimti kaltinimus arba nutraukti procesą;
- (45) prokuroro sprendimu, kuriuo remiantis neteismine tvarka pasiekiamas susitarimas ir dėl to baigiamas baudžiamasis procesas, aukoms nesuteikiama teisė į prokuroro sprendimo nevykdyti baudžiamojo persekiojimo peržiūrą tik tada, jei tuo susitarimu nustatomas išpėjimas arba prievolė;
- (46) atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnybos, įskaitant, pavyzdžiui, aukos ir nusikaltėlio mediacijos modelį, šeimų sueigą ir sprendimo priėmimo apskritojo rato principu modelį, gali būti labai naudingos aukai, tačiau būtina apsauga nuo antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto. Todėl tokias paslaugas teikiančios tarnybos turėtų visų pirma atsižvelgti į aukos interesus ir poreikius, siekiant atitaisyti aukai padarytą žalą ir išvengti papildomos žalos. Perdavus bylą atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnyboms ir vykdant atkuriamojo teisingumo procesą, turėtų būti atsižvelgiama į tokius veiksnius kaip nusikaltimo pobūdis ir sunkumas, padarytų traumų dydis, pakartotinis aukos fizinės, seksualinės ar psichologinės neliečiamybės pažeidimas, skirtinga aukos ir nusikaltėlio galia, taip pat aukos amžius, branda ar intelektiniai gebėjimai, kurie galėtų riboti ar mažinti aukos gebėjimą pasirinkti atsižvelgiant į gautą informaciją arba turėti įtakos tam, kad aukai rezultatas nebūs palankus. Atkuriamojo teisingumo procesai paprastai turėtų būti konfidencialūs, nebent šalys sutartų kitaip arba to būtų reikalaujama pagal nacionalinę teisę siekiant užtikrinti visuomenės intereso viršenybę. Gali būti laikoma, kad tokie veiksniai kaip grasinimai ar visos smurto rūšys, įvykdytos proceso metu, turėtų būti atskleisti siekiant užtikrinti visuomenės interesą;
- (47) neturėtų būti manoma, kad dalyvaudamos baudžiamajame procese aukos patirs išlaidų. Turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės kompensuotų tik būtinas aukų išlaidas, kurias jos patyrė dėl savo dalyvavimo baudžiamajame procese, ir neturėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės kompensuotų aukų teisinių paslaugų išlaidas. Valstybėms narėms turėtų turėti galimybę nacionalinėje teisėje nustatyti išlaidų kompensavimo sąlygas, pavyzdžiui, reikalavimui gauti išlaidų kompensavimo pateikimo terminus, standartines pragyvenimo ir kelionės išlaidų normas ir maksimalias prarastų pajamų per vieną dieną kompensavimo sumas. Teisė į išlaidų kompensavimą baudžiamajame procese neturėtų atsirasti tuo atveju, kai auka padaro pareiškimą dėl nusikalstamos veikos. Išlaidos turėtų būti kompensuojamos tik tokiu mastu, kiek auka privalo arba kiek kompetentingos valdžios institucijos jos prašo būti ir aktyviai dalyvauti baudžiamajame procese;
- (48) grąžintinas turtas, areštuotas baudžiamojo proceso metu, turėtų būti nedelsiant grąžintas nusikaltimo aukai, išskyrus išskirtines aplinkybes, pavyzdžiui, kilus ginčui dėl nuosavybės arba kai turto valdymas ar pats turtas yra neteisėtas. Teisė į turto grąžinimą neturėtų daryti poveikio teisėtam jo išlaikymui kito teisinio proceso tikslais;
- (49) teisė į sprendimą dėl kompensacijos iš nusikaltėlio ir atitinkama taikytina procedūra taip pat turėtų būti suteikta aukoms, kurios gyvena kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje įvykdyta nusikalstama veika;
- (50) šioje direktyvoje nustatyta pareiga perduoti skundus neturėtų būti daromas poveikis valstybių narių kompetencijai iškelti bylą ir poveikis jurisdikcijos įgyvendinimo kolizijai taikomoms teisės normoms, kaip nustatyta 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos pamatiniame sprendime 2009/948/TVR dėl jurisdikcijos įgyvendinimo kolizijų baudžiamuosiuose procesuose prevencijos ir sprendimo ⁽¹⁾;
- (51) aukai išvykus iš valstybės narės, kurioje buvo įvykdyta nusikalstama veika, teritorijos, ta valstybė narė nebeturėtų būti įpareigota teikti pagalbą, paramą ir apsaugą, išskyrus atvejus, kai tai tiesiogiai siejasi su jos vykdomu baudžiamuoju procesu dėl atitinkamos nusikalstamos veikos – tokiu atveju ji gali teikti, pavyzdžiui, specialias apsaugos priemones teismo proceso metu. Aukos gyvenamosios vietos valstybė narė turėtų teikti pagalbą, paramą ir apsaugą, kurių reikia tam, kad auka atsigaugtų;
- (52) turėtų būti nustatytos aukų ir jų šeimos narių apsaugos nuo antrinės ar pakartotinės viktimizacijos, nuo bauginimo ir nuo keršto priemonės ir orumo apsaugos priemonės, pavyzdžiui, laikiniais draudimais, apsaugos orderais ar ribojančiomis nutartimis;

⁽¹⁾ OL L 328, 2009 12 15, p. 42.

- (53) antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto dėl nusikaltėlio veiksmų arba dėl dalyvavimo baudžiamajame procese rizika turėtų būti sumažinta vykdant teismo procesą suderintai ir pagarbiai, sudarant aukai galimybę pasitikėti valdžios institucijomis. Bendrauti su kompetentingomis valdžios institucijomis turėtų būti kuo paprasčiau, kartu turėtų būti mažinamas nereikalingų aukos bendravimo su valdžios institucijomis atvejų skaičius, pvz., vaizdo kamera įrašant apklausas ir leidžiant įrašus naudoti teismo procese. Specialistai turėtų turėti galimybę naudotis kuo įvairesnėmis priemonėmis, kad per teismo procesą auka nepatirtų streso, visų pirma pamačiusi nusikaltėlį, jo šeimą, bendrininkus ar visuomenės atstovus. Todėl valstybės narės turėtų būti raginamos įdiegti, visų pirma teismo pastatuose ir policijos nuovadose, įgyvendinamas ir praktines priemones siekiant užtikrinti, kad šiuose pastatuose aukoms būtų įrengtos tokios patalpos kaip atskiri įėjimai ir laukiamieji. Be to, valstybės narės turėtų kiek įmanoma planuoti baudžiamuosius procesus taip, kad būtų išvengta aukų bei jų šeimos narių ir nusikaltėlių kontaktų, pavyzdžiui, aukas ir nusikaltėlius kviečiant į apklausas skirtingu metu;
- (54) aukos privatumo apsauga gali būti reikšmingas būdas užkirsti kelią antrinei ir pakartotinei viktimizacijai, bauginimui ir kerštui; tokią apsaugą galima užtikrinti taikant įvairias priemones, įskaitant informacijos apie aukos tapatybę ar buvimo vietą neatskleidimą ar atskleidimo ribojimą. Tokią apsaugą, įskaitant vardo ir pavardės neatskleidimą, itin svarbu užtikrinti tuo atveju, kai auka yra vaikas. Tačiau gali būti atveju, kai išskirtinėmis aplinkybėmis vaikui gali būti naudinga, kad informacija apie jį būtų atskleista ar net plačiai paviešinta, pavyzdžiui, vaiko pagrobimo atveju. Priemonės aukų ir jų šeimos narių privatumui ir atvaizdams apsaugoti visada turėtų būti suderinamos su teise į teisingą bylos nagrinėjimą ir su saviraiškos teise, kaip pripažinta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos atitinkamai 6 ir 10 straipsniuose;
- (55) kai kurioms aukoms baudžiamąjį proceso metu gresia itin didelė antrinės ir pakartotinės viktimizacijos ir nusikaltėlio naudojamo bauginimo ir keršto rizika. Įmanoma, kad tokia rizika kyla dėl aukos asmeninių savybių arba nusikaltimo rūšies, pobūdžio ar aplinkybių. Tokią riziką veiksmingai galima nustatyti tik taikant kuo anksčiau atliekamą asmeninį įvertinimą. Tokie vertinimai turėtų būti atliekami visoms aukoms, siekiant nustatyti, ar joms gresia antrinė ir pakartotinė viktimizacija, bauginimas ir kerštas, ir kokių specialių apsaugos priemonių joms reikėtų;
- (56) atliekant asmeninius įvertinimus turėtų būti atsižvelgiama į tokias asmenines aukos savybes kaip amžius, lytis ir lytinė tapatybė ar raiška, etninė kilmė, rasė, religija, seksualinė orientacija, sveikata, negalia, gyventojų statusas, bendravimo sunkumai, ryšys su nusikaltėliu arba priklausomybė nuo jo ir ankstesnė su nusikaltimais susijusi patirtis. Juose taip pat turėtų būti atsižvelgiama į nusikaltimo rūšį ar pobūdį bei aplinkybes, pavyzdžiui, ar tai neapykantos nusikaltimas ar šališkumo ar diskriminaciniu motyvu padarytas nusikaltimas, seksualinis smurtas, artimųjų smurtas, ar nusikaltėlis užėmė valdancią padėtį, ar aukos gyvenamoji vieta yra didelio nusikalstamumo ar nusikalstamų grupuočių valdomoje teritorijoje, ar aukos kilmės valstybė yra ne valstybė narė, kurioje įvykdytas nusikaltimas;
- (57) prekybos žmonėmis, terorizmo, organizuotų nusikaltimų, artimųjų smurto, seksualinio smurto ar išnaudojimo, smurto dėl lyties, neapykantos nusikaltimų aukų ir aukų su negalia ir aukomis tapusių vaikų patiriama antrinė ir pakartotinė viktimizacija, bauginimas ir kerštas paprastai yra dažni. Itin atidžiai reikėtų vertinti, ar tokioms aukoms gresia tokia viktimizacija, bauginimas ir kerštas, ir reikėtų daryti įprastinę prielaidą, kad tokios aukos naudosis specialiomis apsaugos priemonėmis;
- (58) aukoms, kurios buvo nustatytos kaip pažeidžiamos dėl antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto, turėtų būti paskiriamos tinkamos priemonės, siekiant tokias aukas apsaugoti baudžiamąjį proceso metu. Tokių priemonių konkretus pobūdis turėtų būti nustatomas atliekant asmeninį įvertinimą ir atsižvelgiant į aukos pageidavimą. Visų tokių priemonių mastas turėtų būti nustatomas nedarant poveikio teisėms į gynybą ir laikantis teismo teisės veikti savo nuožiūra taisyklių. Aukų dvejonės ir baimė, susijusi su teismo procesu, turėtų būti svarbus veiksnys sprendžiant, ar joms reikia paskirti konkrečią priemonę;
- (59) dėl neatidėliotinių veiklos poreikių ir apribojimų gali būti neįmanoma užtikrinti, kad, pavyzdžiui, auką nuolat apklaustų tas pats policijos pareigūnas; tokių apribojimų pavyzdžiai – liga, nėštumo ir gimdymo bei vaiko priežiūros atostogos. Be to, patalpos, skirtos specialiai aukų apklausoms, gali būti neprieinamos dėl, pavyzdžiui, renovacijos. Tokių veiklos ar praktinių apribojimų atvejais gali būti neįmanoma nustatyti po asmeninio vertinimo paskirtą specialią priemonę konkrečiais atvejais;

- (60) jeigu pagal šią direktyvą vaikui turi būti paskirtas globėjas arba atstovas, tas užduotis galėtų vykdėti tas pats asmuo arba juridinis asmuo, valdžios institucija arba įstaiga;
- (61) visi baudžiamajame procese dalyvaujantys pareigūnai, kuriems gali tekti asmeniškai bendrauti su aukomis, turėtų turėti galimybę dalyvauti pirminiuose ir tęstiniuose mokymuose, kiek reikia atsižvelgiant į jų kontaktą su aukomis, kad mokėtų nustatyti aukas bei jų poreikius ir elgtis su jomis pagarbiai, jautriai, profesionaliai ir jų nediskriminuojant. Asmenys, kurie gali dalyvauti atliekant asmeninius įvertinimus, kad nustatytų specialius aukų apsaugos poreikius ir jų poreikį gauti specialias apsaugos priemones, turėtų dalyvauti specialiuose mokymuose, kaip atlikti tokius įvertinimus. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad toks mokymas būtų taikomas policijos tarnyboms ir teisminių institucijų personalui. Taip pat turėtų būti skatinami mokymai advokatams, prokurorams bei teisėjams ir specialistams, kurie teikia paramos aukoms ar atkuriamojo teisingumo paslaugas. Šis reikalavimas turėtų apimti mokymus apie specialias paramos aukoms tarnybas, į kurias aukoms turėtų būti nurodyta kreiptis, arba specialistams, kurie dirbdami daugiausia dėmesio skiria aukoms su specialiais poreikiais, skirtus mokymus ir, prireikus, specialius psichologijos mokymus. Atitinkamais atvejais tokie mokymai turėtų būti rengiami atsižvelgiant į lyčių aspektą. Valstybių narių veiksmai mokymų srityje turėtų būti papildyti gairėmis, rekomendacijomis ir keitimusi gerosios praktikos pavyzdžiais, atsižvelgiant į Budapešto veiksmų planą;
- (62) valstybės narės turėtų skatinti įsitraukti į šios srities veiklą pilietinės visuomenės organizacijas, įskaitant su nusikaltimų aukomis dirbančias pripažintas ir aktyvias nevyriausybinės organizacijas, ir su jomis glaudžiai bendradarbiauti, visų pirma politikos formavimo iniciatyvose, informavimo ir informuotumo didinimo kampanijose, mokslinių tyrimų ir švietimo programose ir mokymo veikloje, taip pat paramos nusikaltimų aukoms ir jų apsaugos priemonių poveikio stebėsenos ir vertinimo veikloje. Kad nusikaltimų aukos gautų pakankamai pagalbos, paramos ir apsaugos, viešosios tarnybos turėtų dirbti derindamos savo veiksmus ir šioje veikloje turėtų dalyvauti visais administraciniais lygmenimis – Sąjungos lygmeniu ir nacionaliniu, regioniniu bei vietos lygmenimis. Aukoms turėtų būti padedama rasti kompetentingas valdžios institucijas ir į jas kreiptis, kad būtų išvengta pakartotinių nukreipimų. Valstybės narės turėtų apsvaistyti galimybę sukurti įvairias įstaigas apimančias tarnybas, kurios veiktų laikantis „vienos prieigos vietos“ ar „vieno langelio“ principo, kad patenkintų įvairius aukų, dalyvaujančių baudžiamajame procese, poreikius, be kita ko, poreikį gauti informaciją, pagalbą, paramą, apsaugą ir kompensaciją;
- (63) siekiant paskatinti pranešti apie nusikaltimus ir palengvinti šį procesą ir sudaryti aukoms sąlygas ištrūkti iš pakartotinės viktimizacijos rato, itin svarbu, kad patikimos paramos tarnybos būtų prieinamos aukoms ir kad kompetentingos valdžios institucijos būtų pasirengusios reaguoti į aukų pranešimus pagarbiai, jautriai, profesionaliai ir nediskriminuojamai. Tai galėtų padidinti aukų pasitikėjimą baudžiamojo teisingumo sistemomis valstybėse narėse ir sumažinti nusikaltimų, apie kuriuos nepranešta, skaičių. Specialistai, kurie gali gauti skundų iš aukų apie nusikalstamas veikas, turėtų būti tinkamai apmokyti, kad palengvintų pranešimo apie nusikaltimus procesą, ir turėtų būti įdiegtos priemonės, kuriomis būtų sudarytos sąlygos trečiosioms šalims pranešti apie nusikaltimą, įskaitant pilietinės visuomenės organizacijas. Turėtų būti galima naudoti tokias ryšių technologijas kaip elektroninis paštas, vaizdo įrašai ar internetinės elektroninės formos skundams pateikti;
- (64) pripažįstama, kad sisteminis ir tinkamas statistikos duomenų rinkimas yra labai svarbus veiksnys veiksmingai formuojant politiką šioje direktyvoje nustatytų teisių srityje. Siekiant palengvinti šios direktyvos taikymo vertinimą, valstybės narės turėtų pateikti Komisijai atitinkamus statistikos duomenis, susijusius su nusikaltimų aukoms skirtų nacionalinių procedūrų taikymu, įskaitant bent nusikaltimų, apie kuriuos pranešta, skaičių ir rūšį bei, priklausomai nuo to, kiek tokių duomenų žinoma ir turima, – aukų skaičių, amžių ir lytį. Susijusius statistinius duomenis gali sudaryti teisminių institucijų ir teisėsaugos įstaigų užregistruoti duomenys, taip pat, kiek įmanoma, administraciniai duomenys, kuriuos yra surinkusios sveikatos priežiūros ir socialinės paramos tarnybos, paramos aukoms viešosios įstaigos ir nevyriausybinių organizacijų ar atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnybos ir kitos su nusikaltimų aukomis dirbančios organizacijos. Teismo duomenis gali sudaryti informacija apie praneštus nusikaltimus, tiriamų bylų skaičius ir asmenų, kurių atžvilgiu vykdomas baudžiamasis persekiojimas ar kurių atžvilgiu yra paskelbtas apkaltinamasis nuosprendis, skaičius. Administracinius duomenis apie suteiktas paslaugas gali sudaryti, kiek įmanoma, duomenys apie tai, kaip aukos naudojasi vyriausybinių agentūrų ir viešųjų bei privačių paramos organizacijų teikiamomis paslaugomis, pavyzdžiui, apie tai, kiek kartų policija nukreipė aukas į paramos aukoms tarnybas, kiek aukų prašo paramos, ją gauna arba jos negauna arba kiek jų naudojasi atkuriamojo teisingumo paslaugomis;
- (65) šia direktyva siekiama iš dalies pakeisti ir praplėsti Pamatinio sprendimo 2001/220/TVR nuostatas. Atsižvelgiant į tai, kad reikia padaryti daug esminių pakeitimų, siekiant aiškumo reikėtų pakeisti visą tą pamatinį sprendimą valstybių narių, dalyvaujančių priimančią šią direktyvą, atžvilgiu;

(66) šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Visų pirma ja siekiama propaguoti teisę į orumą, gyvybę, fizinę ir psichinę neliečiamybę, laisvę ir saugumą, teisę į pagarbą privačiam ir šeimos gyvenimui, teisę į nuosavybę, nediskriminavimo principą, moterų ir vyrų lygybės principą, vaiko, pagyvenusių žmonių ir asmenų su negalia teises ir teisę į teisingą teismo procesą;

(67) kadangi šios direktyvos tikslas, t. y. nustatyti būtiniausias nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartus, valstybės narės negali deramai pasiekti ir kadangi dėl jos masto ir galimų padarinių to tikslo būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamasi Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES Sutartis) 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti;

(68) įgyvendinant šią direktyvą tvarkomi duomenys turėtų būti saugomi pagal 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdant policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos ⁽¹⁾ ir pagal 1981 m. sausio 28 d. Europos Tarybos konvencijos dėl asmens apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu, kurią yra ratifikavusios visos valstybės narės, principus;

(69) šia direktyva nedaromas poveikis platesnio užmojo nuostatomis, pateikiamoms kituose Sąjungos teisės aktuose, kuriais tikslingiau atsižvelgiama į tam tikrų aukų kategorijų, pavyzdžiui, prekybos žmonėmis aukų ir seksualinės prievartos prieš vaikus, vaikų seksualinio išnaudojimo ir vaikų pornografijos aukų, specialius poreikius;

(70) pagal Protokolo Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, pridėto prie ES sutarties ir SESV, 3 straipsnį tos valstybės narės pranešė apie savo pageidavimą dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą;

(71) pagal Protokolo Nr. 22 dėl Danijos pozicijos, pridėto prie ES sutarties ir SESV, 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą, todėl ji nėra jai privaloma ar taikoma;

(72) Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas 2011 m. spalio 17 d. pateikė nuomonę ⁽²⁾, grindžiamą 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 45/2001 dėl asmens apsaugos Bendrijos institucijoms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ⁽³⁾ 41 straipsnio 2 dalimi,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis

Tikslai

1. Šios direktyvos tikslas – užtikrinti, kad nusikaltimų aukos gautų tinkamą informaciją, paramą ir apsaugą bei galėtų dalyvauti baudžiamajame procese.

Valstybės narės užtikrina, kad aukos būtų pripažįstamos aukomis ir kad su jomis paramos aukoms ar atkuriamojo teisingumo tarnybose arba kompetentingose valdžios institucijose, kurių veikla susijusi su baudžiamuoju procesu, visuomet būtų elgiamasi pagarbiai, jautriai individualiai, profesionaliai ir jų nediskriminuojant. Šioje direktyvoje nustatytos teisės taikomos aukoms jų nediskriminuojant, be kita ko, dėl jų gyventojų statuso.

2. Valstybės narės užtikrina, kad taikant šią direktyvą, kai auka yra vaikas, pirmiausia paisoma vaiko interesų ir jie įvertinami individualiai. Turi dominuoti vaiko interesus užtikrinantis požiūris, deramai atsižvelgiant į vaiko amžių, brandą, nuomonę, poreikius bei dvejones. Vaikas ir tėvų pareigų turėtojas arba kitas teisinis atstovas, jei tokių yra, informuojami apie visas priemones ar teises, kuriomis dėmesys skiriamas specialiai vaikui.

2 straipsnis

Apibrėžtys

1. Šioje direktyvoje taikomos šios apibrėžtys:

a) auka –

i) fizinis asmuo, kuris tiesiogiai dėl nusikalstamos veikos patyrė žalą, įskaitant fizinę, psichinę ar emocinę žalą arba ekonominius nuostolius;

ii) asmens, kurio mirtis tiesiogiai susijusi su nusikalstama veika, šeimos nariai, kurie patyrė žalą dėl to asmens mirties;

⁽¹⁾ OL L 350, 2008 12 30, p. 60.

⁽²⁾ OL C 35, 2012 2 9, p. 10.

⁽³⁾ OL L 8, 2001 1 12, p. 1.

- b) šeimos nariai – aukos sutuoktinis, nuolat ir nepertraukiamai su auka gyvenantis bei vedantis bendrą namų ūkį ir su ja susietas artimais įsipareigojančiais ryšiais asmuo, aukos tiesiosios linijos giminaičiai, broliai ir seserys bei išlaikytiniai;
- c) vaikas – bet kuris jaunesnis negu 18 metų asmuo;
- d) atkuriamasis teisingumas – bet koks procesas, kuriuo sudaromos sąlygos aukai ir nusikaltėliui jų laisva valia aktyviai dalyvauti sprendžiant dėl nusikalstamos veikos iškilusius klausimus padedant nešališkai trečiajai šaliai.
2. Valstybės narės gali nustatyti procedūras:
- a) kuriomis būtų nustatoma, kiek šeimos narių gali pasinaudoti šioje direktyvoje nustatytais teisėmis, atsižvelgiant į individualias kiekvieno atvejo aplinkybes, ir
- b) kuriomis, kiek tai susiję su 1 dalies a punkto ii papunkčiu, būtų nustatoma, kurie šeimos nariai turi pirmenybę naudotis šioje direktyvoje nustatytais teisėmis.
- a) paramos, kuri aukoms gali būti suteikta, rūšis ir informacija apie tai, kas tokią paramą suteiktų, įskaitant, kai taikoma, svarbią bazinę informaciją apie galimybę gauti medicininę paramą, specialisto paramą, be kita ko, psichologinę paramą, ir kitą apgyvendinimo vietą;
- b) informacija apie procedūras, susijusias su skundo dėl nusikalstamos veikos pateikimu, ir jų vaidmenį tokiose procedūrose;
- c) informacija apie tai, kaip ir kokiomis sąlygomis jos gali gauti apsaugą, įskaitant apsaugos priemones;
- d) informacija apie tai, kaip ir kokiomis sąlygomis jos gali kreiptis dėl teisinės konsultacijos, teisinės pagalbos ir kitos rūšies konsultacijos;
- e) informacija apie tai, kaip ir kokiomis sąlygomis jos gali gauti kompensaciją;
- f) informacija apie tai, kaip ir kokiomis sąlygomis joms turi būti suteiktos vertimo žodžiu ir raštu paslaugos;
- g) jei aukos gyvena kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje įvykdyta nusikalstama veika, informacija apie visas specialias priemones, procedūras ar tvarką, kuriomis jos gali pasinaudoti valstybėje narėje, kurioje jos pirmą kartą kreipėsi į kompetentingą valdžios instituciją, kad apgintų savo interesus;
- h) prieinama informacija apie skundų teikimo tvarką, jeigu kompetentinga valdžios institucija, veikianti vykstant baudžiamajam procesui, negerbia aukų teisių;
- i) kontaktiniai duomenys ryšiams dėl atitinkamos bylos palaikyti;
- j) prieinamos atkuriamojo teisingumo paslaugos;
- k) informacija apie tai, kaip ir kokiomis sąlygomis joms gali būti kompensuotos išlaidos, patirtos dėl jų dalyvavimo baudžiamajame procese.

2 SKYRIUS

INFORMACIJOS TEIKIMAS IR PARAMA

3 straipsnis

Teisė suprasti ir būti suprastam

1. Valstybės narės imasi tinkamų priemonių, kad nuo pirmo aukų kontakto su kompetentinga valdžios institucija ir reikiamo tolesnio bendravimo su ja metu vykstant baudžiamajam procesui, padėtų aukoms suprasti, kas sakoma, ir būti suprastoms, be kita ko, kai informaciją teikia ta institucija.
2. Valstybės narės užtikrina, kad su aukomis tiek žodžiu, tiek raštu būtų bendraujama paprasta ir suprantama kalba. Tokiame bendravime atsižvelgiama į aukos asmenines savybes, įskaitant bet kokią negalią, kuri gali turėti poveikį gebėjimui suprasti ar būti suprastam.
3. Valstybės narės leidžia, kad aukas lydėtų jų pasirinktas asmuo pirmo kontakto su kompetentinga valdžios institucija metu, jei aukai dėl nusikaltimo poveikio reikia pagalbos, kad ji suprastų, kas sakoma, ir būtų suprasta, nebent tai prieštarauja aukos interesams ar kitaip kenkia proceso eigai.

4 straipsnis

Teisė gauti informaciją nuo pirmo kontakto su kompetentinga valdžios institucija

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms nuo jų pirmo kontakto su kompetentinga valdžios institucija nepagrįstai nedelsiant būtų suteikta toliau nurodyta informacija, kad jos galėtų naudotis šioje direktyvoje nustatytais teisėmis:

2. Atsižvelgiant į specialius aukos poreikius bei asmenines aplinkybes ir į nusikaltimo rūšį ar pobūdį, 1 dalyje nurodytos informacijos apimtis ar išsamumas gali skirtis. Be to, vėlesniuose etapuose galima pateikti papildomos informacijos, atsižvelgiant į aukos poreikius ir tokios informacijos aktualumą kiekviename proceso etape.

5 straipsnis

Aukų teisės teikiant skundą

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukos gautų savo oficialaus skundo, pateikto valstybės narės kompetentingai institucijai, patvirtinimą raštu, kuriame būtų išdėstyti pagrindiniai atitinkamos nusikalstamos veikos elementai.

2. Valstybės narės užtikrina, kad aukos, kurios nori pateikti skundą dėl nusikalstamos veikos ir kurios nesupranta kompetentingos valdžios institucijos kalbos arba ja nekalba, galėtų pateikti skundą kalba, kurią aukos supranta, arba joms būtų suteikta reikiama lingvistinė pagalba.

3. Valstybės narės užtikrina, kad aukos, kurios nesupranta kompetentingos valdžios institucijos kalbos arba ja nekalba, jų pageidavimu nemokamai gautų 1 dalyje nurodyto jų skundo gavimo patvirtinimo raštu vertimą kalba, kurią jos supranta.

6 straipsnis

Teisė gauti informaciją apie savo bylą

1. Valstybės narės užtikrina, kad nepagrįstai nedelsiant aukoms būtų pranešta apie jų teisę gauti toliau nurodytą informaciją apie baudžiamąjį procesą, pradėtą gavus skundą dėl nusikalstamos veikos, nuo kurios auka nukentėjo, ir kad aukos, jų pageidavimu, gautų šią informaciją:

- a) sprendimą nebetęsti tyrimo ar jį nutraukti arba nevykdyti pažeidėjo baudžiamojo persekiojimo;
- b) informaciją apie teismo posėdžio laiką bei vietą ir kaltinimų pažeidėjui pobūdį.

2. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms, atsižvelgiant į jų vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje, nepagrįstai nedelsiant būtų pranešta apie jų teisę gauti toliau nurodytą informaciją apie baudžiamąjį procesą, pradėtą gavus skundą dėl patirtos nusikalstamos veikos, nuo kurios auka nukentėjo, ir kad aukos, jų pageidavimu, gautų šią informaciją:

- a) galutinį teismo nuosprendį;
- b) informaciją, iš kurios auka galėtų sužinoti apie baudžiamojo proceso padėtį, nebent išskirtiniais atvejais toks pranešimas trukdytų tinkamam bylos nagrinėjimui.

3. Pagal 1 dalies a punktą ir 2 dalies a punktą pateiktoje informacijoje nurodomi atitinkamo sprendimo motyvai arba trumpa jų santrauka, išskyrus prisiekusiųjų sprendimo arba sprendimo, kurio motyvai yra konfidencialūs, atveju, kai motyvų pateikimas nenumatytas pagal nacionalinę teisę.

4. Kompetentingai valdžios institucijai privaloma atsižvelgti į aukų pageidavimą gauti tą informaciją arba jos negauti, išskyrus atvejus, kai šią informaciją būtina suteikti atsižvelgiant į aukos teisę aktyviai dalyvauti baudžiamajame procese. Valstybės narės leidžia aukoms bet kuriuo metu pakeisti savo pageidavimą, ir į tokį pakeitimą atsižvelgiama.

5. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms būtų pasiūlyta galimybė gauti pranešimą nepagrįstai nedelsiant, kai asmuo, kuriam už joms padarytas nusikalstamas veikas skirtas kardomasis kalinimas, kuris už tai patrauktas baudžiamojon atsakomybėn arba nuteistas, paleidžiamas į laisvę arba pabėgo iš įkalinimo įstaigos. Be to, valstybės narės užtikrina, kad aukoms būtų pranešama apie visas susijusias priemones, kurios patvirtintos joms apsaugoti nusikaltėlio paleidimo į laisvę arba pabėgimo iš įkalinimo įstaigos atveju.

6. Aukos, jų pageidavimu, gauna 5 dalyje nurodytą informaciją bent jau tais atvejais, kai joms gali kilti pavojus arba yra nustatyta žalos joms rizika, nebent būtų nustatyta, kad toks pranešimas sukeltų žalos nusikaltėliui riziką.

7 straipsnis

Teisė gauti vertimo žodžiu ir raštu paslaugas

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms, kurios nesupranta atitinkamo baudžiamojo proceso kalbos arba ja nekalba, jų pageidavimu būtų nemokamai teikiamos vertimo žodžiu paslaugos, atsižvelgiant į jų vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje baudžiamojo proceso metu, bent aukos apklausoje baudžiamojo proceso metu ikiteisminio tyrimo ir teisminėse institucijose, įskaitant policijos vykdomas apklausas, taip pat vertimo žodžiu paslaugos, kad jos galėtų aktyviai dalyvauti teismo posėdžiuose ir būtinuose tarpiniuose posėdžiuose.

2. Nedarant poveikio teisėms į gynybą ir laikantis teismo diskrecijos taisyklių, galima naudotis ryšių technologijomis, pavyzdžiui, vaizdo konferencijomis, telefonu ar internetu, išskyrus atvejus, kai vertėjas žodžiu turi asmeniškai dalyvauti siekiant užtikrinti, kad aukos tinkamai pasinaudotų savo teisėmis arba suprastų procesą.

3. Valstybės narės užtikrina, kad aukos, kurios nesupranta atitinkamo baudžiamojo proceso kalbos arba ja nekalba, atsižvelgiant į jų vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje baudžiamojo proceso metu, gautų, jų pageidavimu, į aukoms suprantamą kalbą nemokamai raštu išverstą informaciją, kuri yra būtina tam, kad aukos galėtų pasinaudoti savo teisėmis baudžiamojo proceso metu, jeigu tokia informacija aukoms suteikiama. Tokios informacijos vertimai apima bent sprendimą baigti baudžiamąjį procesą dėl nusikalstamos veikos, nuo kurios auka nukentėjo, ir, aukos pageidavimu, tokio sprendimo motyvus arba trumpą jų santrauką, išskyrus prisiekusiųjų sprendimo arba sprendimo, kurio motyvai yra konfidencialūs, atveju, kai motyvų pateikimas nenumatytas pagal nacionalinę teisę.

4. Valstybės narės užtikrina, kad aukos, kurios turi gauti informaciją apie teismo posėdžio laiką ir vietą pagal 6 straipsnio 1 dalies b punktą ir kurios nesupranta kompetentingos valdžios institucijos kalbos, gautų, jų pageidavimu, informacijos, kurią jos turi teisę gauti, vertimą raštu.

5. Aukos gali pateikti motyvuotą prašymą laikyti dokumentą esminiu. Nereikalaujama, kad būtų verčiamos raštu tos esminių dokumentų dalys, kurios nėra svarbios siekiant užtikrinti, kad aukos galėtų aktyviai dalyvauti baudžiamajame procese.

6. Nepaisant 1 ir 3 dalių, vietoj vertimo raštu galima žodžiu išversti arba žodžiu apibendrinti esminius dokumentus, jeigu šis vertimas žodžiu ar apibendrinimas žodžiu nedaro neigiamo poveikio proceso teisingumui.

7. Valstybės narės užtikrina, kad kompetentinga valdžios institucija įvertintų, ar aukoms reikia vertimo žodžiu arba raštu paslaugų, kaip numatyta pagal 1 ir 3 dalis. Aukos gali apskųsti sprendimą neteikti vertimo žodžiu ar raštu paslaugų. Procesinės tokio apskundimo normos nustatomos nacionalinėje teisėje.

8. Teikiant vertimo žodžiu ar raštu paslaugas, taip pat svarstant galimybę apskųsti sprendimą neteikti vertimo žodžiu ar raštu paslaugų pagal šį straipsnį, baudžiamasis procesas nepagrįstai neištesiamas.

8 straipsnis

Teisė naudotis paramos aukoms tarnybų paslaugomis

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukos, atsižvelgiant į jų poreikius, turėtų galimybę nemokamai naudotis konfidencialiomis paramos aukoms tarnybų, veikiančių atsižvelgiant į aukų interesus, paslaugomis prieš baudžiamąjį procesą, jo metu ir atitinkamą laikotarpį po jo. Šeimos nariai turi turėti galimybę naudotis paramos aukoms tarnybų paslaugomis, atsižvelgiant į jų poreikius ir žalos, patirtos dėl nusikalstamos veikos prieš auką, dydį.

2. Valstybės narės sudaro palankesnes sąlygas skundą gavusiai kompetentingai valdžios institucijai ir kitoms atitinkamoms įstaigoms nukreipti aukas į paramos aukoms tarnybas.

3. Valstybės narės imasi priemonių, kad būtų sukurtos nemokamai paslaugas teikiančios ir konfidencialios specialistų paramos tarnybos, kurios papildytų bendras paramos aukoms

tarnybas arba sudarytų neatsiejamą jų dalį, arba sudaro sąlygas paramos aukoms organizacijoms kreiptis į specializuotas įstaigas, teikiančias tokią specialistų paramą. Aukos turi galimybę naudotis tokiomis paramos paslaugomis, atsižvelgiant į jų specialius poreikius, o šeimos nariai turi galimybę naudotis tokių tarnybų paslaugomis, atsižvelgiant į jų specialius poreikius ir žalos, patirtos dėl nusikalstamos veikos prieš auką, dydį.

4. Paramos aukoms tarnybos ir specialistų paramos tarnybos gali būti steigiamos kaip viešos arba nevyriausybinės organizacijos ir gali būti organizuojamos profesiniu ar savanorišku pagrindu.

5. Valstybės narės užtikrina, kad galimybė naudotis paramos aukoms tarnybų paslaugomis nepriklauso nuo to, ar auka pateikė oficialų skundą dėl nusikalstamos veikos kompetentingai valdžios institucijai.

9 straipsnis

Paramos aukoms tarnybų teikiama parama

1. 8 straipsnio 1 dalyje nurodytos paramos aukoms tarnybos teikia bent šias paslaugas:

- a) informaciją, konsultacijas ir paramą, susijusias su aukų teisėmis, įskaitant galimybę naudotis nacionalinėmis teikiamu kompensavimo už nusikaltimo metu patirtus sužalojimus sistemomis, taip pat aukų vaidmeniu baudžiamajame procese, įskaitant pasirengimą dalyvauti teismo posėdyje;
- b) informaciją apie veikiančias specialistų paramos paslaugų tarnybas arba nukreipimą į jas tiesiogiai;
- c) emocinę ir, jei yra galimybė, psichologinę paramą;
- d) konsultacijas finansiniais ir praktiniais klausimais, susijusiais su nusikaltimu;
- e) konsultacijas antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto rizikos ir prevencijos klausimais, nebent jas teiktų kitos viešos ar privačios tarnybos.

2. Valstybės narės skatina paramos aukoms tarnybas skirti itin daug dėmesio specialiams aukų, kurios patyrė didelę žalą dėl nusikaltimo sunkumo, poreikiams.

3. 8 straipsnio 3 dalyje nurodytos specialistų paramos paslaugų tarnybos parengia ir teikia bent šias paslaugas, nebent jas teiktų kitos viešos ar privačios tarnybos:

- a) prieglobstį ar kitą atitinkamą laikiną apgyvendinimą aukoms, kurioms reikia saugios vietos dėl gresiančios antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto rizikos;
- b) tikslią ir integruotą paramą specialių poreikių turinčioms aukoms, pavyzdžiui, seksualinio smurto, smurto dėl lyties ir artimųjų smurto aukoms, įskaitant paramą įvykus traumai ir konsultavimą.

3 SKYRIUS

DALYVAVIMAS BAUDŽIAMAJAME PROCESE

10 straipsnis

Teisė būti išklaustyti

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukos baudžiamojo proceso metu galėtų būti išklaustos ir galėtų duoti parodymus. Kai auka yra vaikas, prieš jį išklausančiam turi būti atitinkamai atsižvelgiama į to vaiko amžių ir brandą.

2. Procesinės normos, pagal kurias aukos gali būti išklaustos baudžiamojo proceso metu ir gali duoti parodymus, nustatomos nacionalinėje teisėje.

11 straipsnis

Teisės priėmus sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukos, atsižvelgiant į jų vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje, turėtų teisę į sprendimo nevykdyti baudžiamojo persekiojimo peržiūrą. Tokią peržiūrą reglamentuojančios procesinės normos nustatomos nacionalinėje teisėje.

2. Jeigu pagal nacionalinę teisę aukos vaidmuo atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje bus nustatomas tik priėmus sprendimą vykdyti nusikaltėlio baudžiamąjį persekiojimą, valstybės narės užtikrina, kad bent sunkių nusikaltimų aukos turėtų teisę į sprendimo nevykdyti baudžiamojo persekiojimo peržiūrą. Tokią peržiūrą reglamentuojančios procesinės normos nustatomos nacionalinėje teisėje.

3. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms be pagrindo nedelsiant būtų pranešta apie jų teisę gauti pakankamai informacijos, kad galėtų apsispręsti, ar prašyti sprendimo nevykdyti baudžiamojo persekiojimo peržiūros, ir, jų pageidavimu, tokia informacija būtų nedelsiant suteikta.

4. Tuo atveju, kai sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo priima aukščiausia baudžiamojo persekiojimo institucija, kurios sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti peržiūrimi, peržiūrėjimą gali atlikti ta pati institucija.

5. 1, 3 ir 4 dalys netaikomos prokuroro priimtam sprendimui nevykdyti baudžiamojo persekiojimo, jeigu tai yra neteisminių ginčų nagrinėjimo būdu pasiektas sprendimas, kai tokia nuostata numatyta nacionalinėje teisėje.

12 straipsnis

Teisė į apsaugos priemones teikiant atkuriamojo teisingumo paslaugas

1. Valstybės narės imasi aukų apsaugos nuo antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto priemonių, taikytinų, jeigu teikiamos kokios nors atkuriamojo teisingumo paslaugos. Tokiomis priemonėmis užtikrinama, kad aukos, pasirinkusios dalyvauti atkuriamojo teisingumo procese, galėtų gauti saugias ir kompetentingas atkuriamojo teisingumo paslaugas, atsižvelgiant bent jau į šias sąlygas:

a) atkuriamojo teisingumo paslaugos teikiamos tik jeigu jos atitinka aukos interesus, atsižvelgus į visas saugos aplinkybes, ir jos yra pagrįstos aukos laisvu, žinant padėtį duotu sutikimu, kurį galima atsiimti bet kuriuo metu;

b) prieš aukai sutinkant dalyvauti atkuriamojo teisingumo procese, jai suteikiama išsami ir nešališka informacija apie tą procesą ir galimus rezultatus, taip pat informacija apie susitarimo įgyvendinimo priežiūros procedūras;

c) nusikaltėlis pripažino pagrindines bylos aplinkybes;

d) bet koks susitarimas turi būti savanoriškas ir į jį galima atsižvelgti tolesniame baudžiamajame procese;

e) neviešos diskusijos, kurios vyksta atkuriamojo teisingumo proceso metu, yra konfidencialios ir vėliau neviešinamos, nebent šalys sutinka arba jeigu to reikalaujama pagal nacionalinę teisę dėl viršesnio visuomenės intereso.

2. Valstybės narės sudaro palankesnes sąlygas atitinkamai atvejais perduoti bylas atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnyboms, be kita ko, nustatydamos tokio perdavimo sąlygų procedūras ar gaires.

13 straipsnis

Teisė gauti teisinę pagalbą

Valstybės narės užtikrina, kad aukos galėtų gauti teisinę pagalbą, jeigu turi šalies baudžiamajame procese statusą. Sąlygos ar procesinės normos, pagal kurias aukos gali gauti teisinę pagalbą, nustatomos nacionalinėje teisėje.

14 straipsnis

Teisė į išlaidų kompensavimą

Valstybės narės baudžiamajame procese dalyvaujančioms aukoms suteikia galimybę gauti dėl jų aktyvaus dalyvavimo baudžiamajame procese patirtų išlaidų kompensavimą, atsižvelgiant į aukų vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje. Sąlygos ar procesinės normos, pagal kurias gali būti kompensuojamos aukų išlaidos, nustatomos nacionalinėje teisėje.

15 straipsnis

Teisė į turto grąžinimą

Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingai valdžios institucijai priėmus sprendimą, grąžintinas turtas, areštuotas baudžiamojo proceso metu, būtų nedelsiant grąžintas aukoms, jeigu jis nėra būtinas baudžiamajam procesui. Sąlygos ir procesinės normos, pagal kurias aukoms grąžinamas toks turtas, nustatomos nacionalinėje teisėje.

16 straipsnis

Teisė į sprendimą dėl kompensacijos iš nusikaltėlio baudžiamojo proceso metu

1. Valstybės narės užtikrina, kad baudžiamojo proceso metu aukos turėtų teisę kreiptis, kad per pagrįstą laiką būtų priimtas sprendimas dėl kompensacijos iš nusikaltėlio, išskyrus atvejus, kai nacionalinėje teisėje numatyta, kad toks sprendimas priimamas kituose teisiniuose procesuose.

2. Valstybės narės propaguoja priemones, kuriomis nusikaltėliai būtų skatinami aukoms suteikti tinkamą kompensaciją.

17 straipsnis

Kitoje valstybėje narėje gyvenančių aukų teisės

1. Valstybės narės užtikrina, kad jų kompetentingos valdžios institucijos galėtų imtis tinkamų priemonių užtikrinant, kad aukos, gyvenančios kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje įvykdyta nusikalstama veika, patirtų kuo mažiau sunkumų, visų pirma susijusių su teismo proceso organizavimu. Todėl valstybės narės, kurioje įvykdyta nusikalstama veika, valdžios institucijos visų pirma turi turėti galimybę:

- a) užfiksuoti aukos parodymus iškart po to, kai kompetentingai valdžios institucijai pateikiamas skundas dėl nusikalstamos veikos;
- b) kiek įmanoma remtis nuostatomis dėl vaizdo ir telefoninių konferencijų, numatytomis 2000 m. gegužės 29 d. Konvencijoje dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose⁽¹⁾, kad būtų išklaustytos užsienyje gyvenančios aukos.

2. Valstybės narės užtikrina, kad nusikalstamos veikos, įvykdytos kitose valstybėse narėse nei ta, kurioje jos gyvena, aukos galėtų pateikti skundą savo gyvenamosios vietos valstybės narės kompetentingoms valdžios institucijoms, jei negali to padaryti valstybėje narėje, kurioje ta nusikalstama veika įvykdyta, arba – kai pagal tos valstybės narės nacionalinę teisę įvykdyta nusikalstama veika laikoma sunkia – nenori to padaryti.

3. Valstybės narės užtikrina, kad kompetentinga valdžios institucija, kuriai auka pateikia skundą, nedelsdama jį perduotu valstybės narės, kurioje įvykdyta nusikalstama veika, kompetentingai valdžios institucijai, jei valstybė narė, kurioje pateiktas skundas, nepasinaudojo savo kompetencija pradėti procesą.

4 SKYRIUS

AUKŲ APSAUGA IR SPECIALIŲ APSAUGOS POREIKIŲ TURINČIŲ AUKŲ PRIPAŽINIMAS

18 straipsnis

Teisė į apsaugą

Nedarydamos poveikio teisėms į gynybą, valstybės narės užtikrina, kad būtų galima naudotis aukų ir jų šeimos narių apsaugos nuo antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto priemonėmis, įskaitant priemones, kuriomis būtų užtikrinta, kad per apklausas ir liudijant aukoms nekiltų emocinės ar psichologinės žalos pavojus ir būtų apsaugotas jų asmens orumas. Prireikus tokios priemonės taip pat apima aukų ir jų šeimos narių fizinės apsaugos procedūras, nustatytas pagal nacionalinę teisę.

19 straipsnis

Teisė išvengti aukos ir nusikaltėlio kontakto

1. Valstybės narės sudaro būtinas sąlygas, kad aukos bei prireikus jų šeimos nariai ir nusikaltėlis išvengtų kontakto patalpose, kuriose vykdomas baudžiamasis procesas, išskyrus atvejus, kai toks kontaktas reikalingas dėl baudžiamojo proceso.

2. Valstybės narės užtikrina, kad naujose teismų patalpose būtų atskiri laukiamieji aukoms.

20 straipsnis

Aukų teisė į apsaugą nusikalstamų veikų tyrimo metu

Nedarydamos poveikio teisei į gynybą ir laikydamosi teismo diskrecijos taisyklių, valstybės narės užtikrina, kad nusikalstamų veikų tyrimo metu:

- a) aukų apklausos būtų atliekamos nepagrįstai nedelsiant po to, kai kompetentingai valdžios institucijai pateikiamas skundas dėl nusikalstamos veikos;
- b) aukų apklausų būtų rengiama kuo mažiau ir jos būtų rengiamos tik tuo atveju, jei tai tikrai būtina nusikalstamų veikų tyrimo tikslais;

⁽¹⁾ OL C 197, 2000 7 12, p. 3.

- c) aukas gali lydėti jų teisinis atstovas ir jų pasirinktas asmuo, išskyrus atvejus, kai priimamas pagrįstas priešingas sprendimas;
- d) medicininės apžiūros būtų taikomos kuo mažiau ir atliekamos tik kai tai tikrai būtina baudžiamojo proceso tikslams pasiekti.

21 straipsnis

Teisė į privatumo apsaugą

1. Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos valdžios institucijos baudžiamojo proceso metu galėtų imtis atitinkamų priemonių privatumui apsaugoti, įskaitant informacijos apie aukos asmenines savybes, į kurias atsižvelgiama vykdant asmeninį įvertinimą pagal 22 straipsnį, taip pat aukų ir jų šeimos narių atvaizdų apsaugą. Be to, valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos valdžios institucijos galėtų imtis visų teisėtų priemonių, siekdamos užkirsti kelią viešam informacijos platinimui, jeigu ta informacija galėtų padėti nustatyti auka tapusio vaiko tapatybę.
2. Valstybės narės, gerbdamos žodžio ir informacijos laisvę bei žiniasklaidos laisvę ir pluralizmą, skatina žiniasklaidą imtis savireguliacijos priemonių, kad būtų apsaugotas aukų privatumas, asmens neliečiamybė ir asmens duomenys.

22 straipsnis

Aukų asmeninis įvertinimas siekiant nustatyti specialiuosius apsaugos poreikius

1. Valstybės narės užtikrina, kad laikantis nacionalinių procedūrų būtų laiku atliekamas aukų asmeninis įvertinimas, siekiant nustatyti, kokie yra specialieji apsaugos poreikiai ir ar aukoms turėtų būti taikomos 23 bei 24 straipsniuose numatytos specialios priemonės baudžiamojo proceso metu bei koku mastu, atsižvelgiant į didelį aukų pažeidžiamumą dėl antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto.
2. Asmeniniame įvertinime visų pirma atsižvelgiama į:
- a) aukos asmenines savybes;
- b) nusikaltimo rūšį ar pobūdį ir
- c) nusikaltimo aplinkybes.
3. Atliekant asmeninį įvertinimą, ypatingas dėmesys skiriamas aukoms, kurios patyrė daug žalos dėl nusikaltimo sunkumo, aukoms, kurios nukentėjo nuo nusikaltimo dėl šališkumo arba diskriminacijos motyvų, kai šiuos motyvus galima visų pirma susieti su aukų asmeninėmis savybėmis, ir aukoms,

kurių santykis su nusikaltėliu ir priklausymas nuo jo daro jas ypač pažeidžiamas, terorizmo, organizuoto nusikalstamumo, prekybos žmonėmis, smurto dėl lyties, artimųjų smurto, seksualinio smurto ar išnaudojimo, neapykantos nusikaltimų aukoms bei aukoms su negalia.

4. Šioje direktyvoje laikomasi prielaidos, kad aukomis tapusiems vaikams reikalinga speciali apsauga, nes jie yra pažeidžiami ir jiems gresia antrinė ir pakartotinė viktimizacija, bauginimas ir kerštas. Siekiant nustatyti, ar aukoms būtų naudingos 23 ir 24 straipsniuose numatytos specialiosios priemonės ir koku mastu, dėl aukomis tapusių vaikų atliekamas šio straipsnio 1 dalyje numatytas asmeninis įvertinimas.

5. Asmeninio įvertinimo mastas gali būti koreguojamas atsižvelgiant į nusikaltimo sunkumą ir aukos patirtos akivaizdžios žalos dydį.

6. Asmeniniai įvertinimai atliekami aktyviai dalyvaujant aukai, ir juose atsižvelgiama į jų pageidavimus, įskaitant ir nenorą pasinaudoti 23 bei 24 straipsniuose numatytais specialiosiomis priemonėmis.

7. Jeigu aplinkybės, kurios yra asmeninio įvertinimo pagrindas, labai pasikeičia, valstybės narės užtikrina, kad tas įvertinimas būtų atnaujinamas viso baudžiamojo proceso metu.

23 straipsnis

Aukų, turinčių specialiųjų apsaugos poreikių, teisė į apsaugą baudžiamojo proceso metu

1. Nedarant poveikio teisėms į gynybą ir laikydamosi teismo diskrecijos taisyklių, valstybės narės užtikrina, kad specialiųjų apsaugos poreikių turinčios aukos, kurios, atlikus 22 straipsnio 1 dalyje numatytą jų asmeninį įvertinimą, naudojasi specialiosiomis priemonėmis, galėtų pasinaudoti šio straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytais priemonėmis. Specialioji priemonė, numatyta taikyti atlikus asmeninį įvertinimą, netaikoma, jeigu tai neįmanoma dėl veiklos ar praktinių apribojimų arba jeigu būtina skubiai apklausti auką ir to nepadarius gali būti pakenkta aukai ar kitam asmeniui arba baudžiamojo proceso eigai.
2. Pagal 22 straipsnio 1 dalį nustačius, kad aukos turi specialiųjų apsaugos poreikių, nusikalstamos veikos tyrimo metu tokioms aukoms taikomos šios specialiosios priemonės:
- a) auka apklausama tam skirtose arba pritaikytose patalpose;
- b) auka apklausama atitinkamai parengtų specialistų arba jiems dalyvaujant;

c) auką visada apklausia tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja tinkamam teisingumo vykdymui;

d) visas seksualinio smurto, smurto dėl lyties ar artimųjų smurto aukų apklausas vykdo tos pačios lyties asmuo kaip ir auka (nebent jas vykdo prokuroras arba teisėjas), jeigu auka to pageidauja ir jeigu dėl to nebus pakenkta baudžiamojo proceso eigai.

3. Aukoms, turinčioms pagal 22 straipsnio 1 dalį nustatytų specialių apsaugos poreikių, teismo procese taikomos šios priemonės:

a) priemonės, kuriomis tinkamais būdais, įskaitant ryšių technologijų naudojimą, užtikrinama, kad aukos ir nusikaltėliai vieni kitų nematytų, be kita ko, duodant parodymus;

b) priemonės, kuriomis užtikrinama, kad teismo salėje auka galėtų būti išklaudyta joje nebūdama, visų pirma naudojant tinkamas ryšių technologijas;

c) priemonės, kuriomis užtikrinama, kad būtų išvengta su nusi-kalstama veika nesusijusių nereikalingų klausimų apie aukos asmeninį gyvenimą, ir

d) priemonės, leidžiančios vykdyti uždarą teismo posėdį.

24 straipsnis

Aukomis tapusių vaikų teisė į apsaugą baudžiamojo proceso metu

1. Kai auka yra vaikas, be 23 straipsnyje nustatytų priemonių, valstybės narės užtikrina, kad:

a) nusikalstamų veikų tyrimo metu visas auka tapusio vaiko apklausas būtų galima įrašyti vaizdo ir garso priemonėmis ir tokie apklausos įrašai galėtų būti naudojami kaip įrodymai baudžiamajame procese;

b) kompetentingos valdžios institucijos, atsižvelgdamos į aukų vaidmenį atitinkamoje baudžiamojo teisingumo sistemoje, nusikalstamų veikų tyrimo ir proceso metu paskirtų specialių aukomis tapusių vaikų atstovą, jeigu pagal nacionalinę teisę tėvų pareigų turėtojams neleidžiama atstovauti auka tapusiam vaikui dėl jų ir auka tapusio vaiko interesų konflikto arba jeigu auka tapęs vaikas yra nelydimas ar atskirtas nuo šeimos;

c) jeigu auka tapęs vaikas turi teisę turėti teisininką, jis turi teisę į asmenines, konkrečiai jam teikiamas teises konsultacijas ir

atstovavimą procese, kuriame kyla arba gali kilti interesų konfliktas tarp auka tapusio vaiko ir tėvų pareigų turėtojų.

Pirmos pastraipos a punkte nurodytiems garso ir vaizdo įrašų naudojimas ir jiems taikomos procesinės normos nustatomos nacionalinėje teisėje.

2. Jeigu aukos amžius nėra žinomas ir yra pagrindo manyti, kad auka yra vaikas, auka šios direktyvos tikslais laikoma vaiku.

5 SKYRIUS

KITOS NUOSTATOS

25 straipsnis

Specialistų mokymai

1. Valstybės narės užtikrina, kad pareigūnai, kurie, tikėtina, turės kontaktų su aukomis, pavyzdžiui, policijos pareigūnai ir teisminių institucijų personalas, dalyvautų tinkamuose bendro pobūdžio ir specialiuose mokymuose, atsižvelgiant į jų kontaktą su aukomis, kad būtų didinamas jų informuotumas apie aukų poreikius ir sudarytos galimybės jiems su aukomis elgtis nešališkai, pagarbiai ir profesionaliai.

2. Nedarydamos poveikio teismų nepriklausomumui ir skirtingam Sąjungoje veikiančių teisminių institucijų organizavimui, valstybės narės reikalauja, kad už baudžiamajame procese dalyvaujančių teisėjų ir prokurorų mokymą atsakingi subjektai rengtų tiek bendro pobūdžio, tiek specialius mokymus, siekiant didinti teisėjų ir prokurorų informuotumą apie aukų poreikius.

3. Deramai atsižvelgdamos į teisininkų nepriklausomumo principą, valstybės narės rekomenduoja už teisininkų mokymą atsakingiems subjektams rengti tiek bendro pobūdžio, tiek specialius mokymus siekiant didinti teisininkų informuotumą apie aukų poreikius.

4. Pasitelkdamos savo viešąsias tarnybas arba finansuodamos paramos aukoms organizacijas, valstybės narės skatina iniciatyvas, kad tie subjektai, kurie teikia paramos aukoms ir atkuriamojo teisingumo paslaugas, dalyvautų tinkamuose mokymuose, atsižvelgiant į jų kontaktą su aukomis, ir laikytųsi profesinių reikalavimų, siekiant užtikrinti, kad tokios paslaugos būtų teikiamos nešališkai, pagarbiai ir profesionaliai.

5. Atsižvelgiant į specialistų atitinkamas pareigas, kontaktų su aukomis pobūdį ir intensyvumą, mokymais siekiama įgalinti specialistą atpažinti aukas ir elgtis su jomis pagarbiai, profesionaliai ir nediskriminuojant.

26 straipsnis

Bendradarbiavimas ir paslaugų koordinavimas

1. Valstybės narės imasi atitinkamų veiksmų, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos valstybių narių bendradarbiavimui siekiant pagerinti aukų galimybes naudotis šioje direktyvoje nustatytais teisėmis ir pagal nacionalinę teisę. Taip bendradarbiaujant siekiama bent:

- a) keistis geriausios praktikos pavyzdžiais;
- b) konsultuotis atskirais atvejais ir
- c) padėti Europos tinklams, sprendžiantiems su aukų teisėmis tiesiogiai susijusius klausimus.

2. Valstybės narės imasi tinkamų veiksmų, įskaitant internetu, kuriais siekia geriau informuoti apie šioje direktyvoje nustatytas teises, sumažinti viktimizacijos riziką ir kuo labiau sumažinti neigiamus nusikaltimų padarinius ir antrinės ar pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto riziką, visų pirma pasirinkdamos informuoti tikslines rizikos grupes, kaip antai vaikus, smurto dėl lyties aukas ir artimųjų smurto aukas. Tokie veiksmai gali apimti informavimo ir sąmoningumo didinimo kampanijas, mokslinių tyrimų ir švietimo programas, prireikus bendradarbiaujant su atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais.

6 SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

27 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės ne vėliau kaip 2015 m. lapkričio 16 d. priima įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos.

2. Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

28 straipsnis

Duomenų ir statistikos teikimas

Valstybės narės ne vėliau kaip 2017 m. lapkričio 16 d., o po to kas trejus metus perduoda Komisijai turimus duomenis, paro-

dančius, kaip aukos naudojosi šioje direktyvoje nustatytais teisėmis.

29 straipsnis

Ataskaita

Komisija ne vėliau kaip 2017 m. lapkričio 16 d. pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinama, kokių mastu valstybės narės ėmėsi reikiamų priemonių šiai direktyvai įgyvendinti, įskaitant pagal 8, 9 ir 23 straipsnius vykdytų veiksmų aprašymą, ir prireikus kartu pateikia pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

30 straipsnis

Pamatinio sprendimo 2001/220/TVR pakeitimas

Pamatinis sprendimas 2001/220/TVR pakeičiamas valstybių narių, dalyvaujančių priimant šią direktyvą, atžvilgiu, nedarant poveikio valstybių narių pareigoms, susijusioms su perkėlimo į nacionalinę teisę terminais.

Valstybių narių, dalyvaujančių priimant šią direktyvą, atžvilgiu nuorodos į tą patinį sprendimą laikomos nuorodomis į šią direktyvą.

31 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja kitą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dienos.

32 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva pagal Sutartis skirta valstybėms narėms.

Priimta Strasbūre 2012 m. spalio 25 d.

Europos Parlamento vardu

Pirmininkas

M. SCHULZ

Tarybos vardu

Pirmininkas

A. D. MAVROYIANNIS